

โลกว่าง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๖

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจนะ เวลาเราไม่ค่อยมี เวลาเราประพฤติปฏิบัติธรรม เวลาเป็นชั่วโมงๆ แต่เราใช้ชีวิตประจำวัน เราใช้ไม่ ๒๔ ชั่วโมงนะ เวลาของเรา เวลาทำคุณงามความดีเป็นของจริงทำน้อยมาก เวลาทำประโยชน์กับโลก ประโยชน์กับโลกนะ

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างกัน เกิดมาต่างๆ กันด้วยอำนาจของกรรม กรรมพาให้สัตว์เกิดต่างๆ กัน เกิดมาแล้วก็อยู่ในวิภวภูมิต่างๆ อยู่ตามความเป็นจริงของโลกเขา ความเป็นจริงของโลกเขา คนขยันหมั่นเพียร คนมีวิริยะอุตสาหะ คนทำคุณงามความดี จะได้เป็นคนดี ดีตั้งแต่โลก ถ้าคนอยู่ในโลกเป็นคนดี คนขยันหมั่นเพียร คนมีวิริยะอุตสาหะ ประพฤติปฏิบัติธรรม มันก็เอานิสัยอันนั้นมาประพฤติปฏิบัติ

ถ้าคนเราอ่อนแอท้อถอย ไม่จริงจัง เวลาประพฤติปฏิบัติมันก็ไม่จริงจัง ไม่จริงจัง ก็จะไม่ได้ประโยชน์กับเรา ความจริงต้องปฏิบัติจริง มันถึงจะรู้จริง ความจริงเกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ของเรา จากความเชื่อนะ เรามีความเชื่อ เรามีศรัทธา ศรัทธานี้เป็นสมบัติอันมหาศาล

ถ้าเราไม่มีศรัทธาความเชื่อ เราจะไม่มาประพฤติปฏิบัติ เราจะใช้ชีวิตแบบโลกเขา เขาใช้ชีวิตของเขาไปหนึ่งชีวิต ตั้งแต่เกิดมาสร้างสมขึ้นมาจนมีฐานะขนาดไหนก็แล้วแต่ ตายไปพร้อมกับแบมือ เวลาคนตาย ศพจะแบมือหมด ร่างกายจะแบ บอกเราไงว่าไม่ได้เอาอะไรไปเลย เกิดมาก็มาตัวเปล่าๆ ตายไปก็ตัวเปล่าๆ สมบัติหาไว้ขนาดไหนก็เอาไว้กับโลกนี้ บุญกุศลต่างหากจะติดในหัวใจนั้นไป ถ้าใจได้ทำบุญกุศล มันก็เวียนไปตามกระแสโลก โลกนี้ว่างเปล่าเลย จะไม่มีสิ่งใดเลย ใช้ปรัชญาความคิดของโลกเขา ใช้ตรรกะ ใช้ตรรกะเอา

ความคิดของโลก โลกแปรสภาพตลอดเวลา มันมีสิ่งใหม่ๆ เข้ามาจูนเข้ากับสิ่งเก่า สิ่งที่แปรสภาพไป สิ่งนั้นจะแปรสภาพไปตลอด จะมันคง คงทนขนาดไหน มันก็แปรสภาพไปตามธรรมชาติของมัน ไม่มีสิ่งใดคงที่ จะเป็นสิ่งที่ว่ามันจะมีอายุขนาดไหน มันก็ต้องแปรสภาพไปตามธรรมชาติของมัน ไม่มีสิ่งใดคงที่เลย

ชีวิตเรา ถ้าเราใช้ไปตามกระแสโลก มันก็จะเป็นสภาวะแบบนั้น นี่มันเป็นความว่างเปล่า แล้วเราจะไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย แต่ถ้ามาประพฤติปฏิบัติ เราก็ใช้ชีวิตเหมือนกัน เกิดมาในโลกเหมือนกัน แต่เพราะความเชื่อของเรา เรายังใช้สติ ใช้ปัญญาของเราเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ เราจะได้ผลประโยชน์จากการที่เราประพฤติปฏิบัติ

เราคิดดูทางโลก โลกเป็นไปตามกระแสแบบนั้น หมุนเวียนไปตามแต่สมัณนิยม สมัณนิยม อะไรเกิดขึ้นมาเป็นของใหม่ อันนั้นจะมีคุณค่า พอมันเก่าไปก็เปลี่ยนไปๆ อย่างเช่น สินค้าต่างๆ ของออกใหม่มา เราต้องอยากได้อย่างนั้นตลอดไป สิ่งที่ได้ของใหม่มา ของเก่ายังใช้ได้อยู่เลย แต่มันก็ไม่พอใจ ไม่พอใจเพราะอะไร มันต้องการสิ่งใหม่เพราะเรื่องของหัวใจ

โลกเวลาเกิดขึ้นมา ใจเป็นผู้ที่ว่ามีชีวิตอยู่ เรามีลมหายใจเข้าและลมหายใจออก มีชีวิตอยู่ ยังมีหัวใจอยู่ นั่นละเราดำรงชีวิตอยู่ ถ้าเมื่อไหร่ลมหายใจขาดออกไป ใจดวงนี้หลุดออกไป นี่มันไม่ว่างเปล่าสิ มันไปตามบุญตามกรรม สิ่งไปตามบุญตามกรรม ถ้าเราทำคุณงามความดี มันก็ไปติดตามอำนาจของกรรมนั้น แต่ถ้ามันทำความชั่ว มันก็ไปตามความชั่วของกรรมนั้น

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญา เราเชื่อธรรม เรามีศีลธรรม จริยธรรม คนเราสร้างสมบุญกุศลแล้วประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราพยายามประพฤติปฏิบัติของเรา เราใคร่ครวญตามสุตมย ปัญญา เราใคร่ครวญ โลกนี้เป็นความว่าง โลกนี้ไม่มีอะไรเป็นที่พึ่งได้ “สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา” นี่ไตรลักษณ์แสดงตัวตลอดเวลา แต่เราไม่ได้ประโยชน์จากไตรลักษณ์อันนั้น เพราะปัญญาเราเข้าไม่ถึง ปัญญาของเราละ

เราจะศึกษาธรรม เราจะประพฤติปฏิบัติธรรม มันจะลึกถึงขนาดไหน แต่ถ้าเป็นทางวิทยาศาสตร์ การคิดค้นทางปัญญา เราคิดค้นไปตามวิทยาศาสตร์ มันเห็นได้ มันนึกภาพได้ นี่สุดมยปัญญา

ความคิดของเราคิดบนโต๊ะ คิดชั้นเดียว ความคิดชั้นเดียว ความคิดต่างๆ คิดเห็นสภาวะต่างๆ แล้วมันเห็นสภาวะแบบนั้นมันก็พอใจ ความพอใจคือมันเห็นจริงตามนั้น มันปล่อยวางได้ ความปล่อยวางเห็นใหม่ ถ้ามันเห็นสิ่งต่างๆ นี่เป็นที่พึ่งไม่ได้ สิ่งต่างๆ นี่เป็นที่อาศัยเพียงชั่วคราว ถ้าเราไม่เฝ้าขนาดที่ว่าจะไปยึดสิ่งนั้น เราก็ปล่อยสิ่งนั้นเข้ามา เพราะปัญญาในการเราใคร่ครวญ เราใช้ปัญญาใคร่ครวญสิ่งนั้นต่างๆ นี่แยกแยะมันออกว่าสิ่งนี้มันให้เราอาศัยได้ชั่วคราว

สิ่งที่เราอาศัยชั่วคราว แล้วเรารับทำคุณงามความดีของเรา ในวันหนึ่งเรากินอาหารเข้าไป แล้วเราก็ต้องหิวอีกเราก็ต้องกินอีก แต่เรากินอาหารมือนี่ แล้วเราได้สร้างผลประโยชน์ให้กับเราใหม่ ชีวิตก็เหมือนกัน เราเกิดมาชีวิตหนึ่ง เราได้สร้างผลประโยชน์ให้กับหัวใจของเราใหม่ ถ้าเราสร้างประโยชน์ให้หัวใจของเรา หัวใจของเราจะไม่เป็นจู้จี้ จะไม่เป็นทาสของพญามาร สิ่งที่เป็นพญามารควบคุมชีวิตของเรา ควบคุมดวงใจดวงนี้ แล้วก็เวียนตายเวียนเกิด สิ่งนี้เป็นเรื่องสัจจะ เรื่องความจริง มันจะต้องจริงตามสภาวะแบบนี้ตลอดไป

คนเราต้องเกิดต้องตายตามอำนาจของมัน โศกเทยพราหมณ์เกิดเป็นพราหมณ์ เกิดเป็นเศรษฐีด้วย แต่เพราะมีสมบัติของเขา เขาตระหนี่ในสมบัติของเขา เขาคิดถึงสมบัติของเขา เขายังต้องเกิดมาเป็นสุนัข มาเฝ้าสมบัติของเขา อันนี้อยู่ในพระไตรปิฎก นี่สิ่งนี้มันเป็นความจริงเลย มันเกาะเกี่ยว เกิดเป็นสุนัขก็ได้ เกิดเป็นคนก็ได้ เกิดเป็นเทวดาก็ได้ เกิดแน่นอน เพราะสิ่งนี้เราไม่ได้ทำลายให้หัวใจของเรา

เราว่าโลกนี้เป็นความว่าง ว่างหมดเพราะสิ่งที่อาศัยสิ่งใดไม่มี มันแปรสภาพออกเหมือนป่าเขา ถ้าเขาทำลายไปแล้ว มันก็ต้องทำลายไป สูญป่านั้นไป เพาะปลูกใหม่ ต้นมันเจริญงอกงามขึ้นมา มันก็ไม่ว่างแล้ว เพราะมันเกิดสิ่งต่างๆ ขึ้นมา เราจะสร้างบ้านช่องต่างๆ มันก็สร้างขึ้นมาจากบนดินทั้งนั้น มันก็แปรสภาพของมันตลอดไป

ถ้าปัญญามันเห็นอย่างนั้นมันปล่อยเข้ามานี่มันทำได้ ปัญญาอบรมสมาธินะ ใคร่ครวญสิ่งต่างๆ นี่ ให้มีปัญญาเข้ามา ถ้าเราใช้ปัญญาของเราให้มีความเข้าใจ ถ้ามีความเข้าใจมันก็ปล่อยวางสิ่งนั้นได้ ปล่อยวางเรื่องของโลก สิ่งต่างๆ นี่อาศัย

ถ้ามันว่ามันเป็นความว่าง แล้วเราไปยุ่งกับมันทำไม เราจะยุ่งกับมันสิ เพราะมันเป็นสมมุติ มันเป็นสิ่งสมมุติทับซ้อนกันมาตลอดไป เราอาศัยสิ่งนั้นให้เป็นประโยชน์เรา เกิดมานี้ก็สมมุติ สมมุติในชีวิตหนึ่ง สิ่งที่เป็นชีวิตหนึ่ง จริงตามสมมุติ เกิดมานี้เรามีแน่นอน เป็นเราแน่นอน

แต่มันเป็นเราชั่วคราวเท่านั้น ถ้าเราเอาสิ่งนี้ใคร่ครวญเข้ามาให้เข้าใจว่า เราเกิดมาเป็นความจริงโดยสมมุติ แล้วสร้างคุณงามความดีด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรม ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติธรรม เราจะเห็นความสมมุติอันนี้ว่า มันเกาะมันพืงพืงไม่ได้ ให้ใจมันปล่อยไป

ถ้าใจมันปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามา มันก็จะเป็นความว่างได้ เป็นความว่างจากภายนอกนะ มันจะปล่อยเข้ามาจากภายในหัวใจ มันเข้ามาในหัวใจ มันเป็นความว่าง แต่มันก็ว่างชั่วคราว แล้วเดี๋ยวมันก็ออกมาจับสิ่งต่างๆ อยู่เพราะอะไร เพราะธรรมมันไม่เกิด เราไม่เกิดสภาวะธรรม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เวลาออกเที่ยวสวน เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย แม้แต่เป็นร่างกายของคนอื่น มันยังสะท้อนใจว่าเราก็ต้องเป็นแบบนั้น ถ้าเราเป็นแบบนั้น เราจะแสวงหาสิ่งใดที่ว่ามันไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย มันเกิดได้มันต้องมีสิ่งที่ตรงข้าม มีมืด ต้องมีสว่าง มีความเป็นไปไม่ได้ ต้องมีความเป็นไปไม่ได้ สิ่งที่เป็นไปไม่ได้มันก็ต้องเป็นไปไม่ได้ มันมีสิ่งที่ตรงข้ามตลอดในเรื่องของโลกนี้ นั่นละปัญญาแก่นี้คิด มันก็เป็นความดีความชั่วใจ

สิ่งที่เป็นความดีความชั่วมันก็เป็นเรื่องของโลกเขา มันยังไม่เกิดสภาวะธรรม ท่านถึงได้ออกแสวงหา ออกประพฤติปฏิบัติค้นคว้าอยู่ ๖ ปี ทุกข์ยากแสนเข็ญขนาดไหน เรื่องการจะค้นคว้าหาธรรม ท่านก็ทำของท่านนะ เราต่างหากที่ว่าเราซุบมือเปิบ เกิดมาธรรมะเกิดมานี้ เกิดมาด้วยอำนาจวาสนา ก็เกิดมาพบพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาสอน ทาน ศีล ภาวนา ทำทานขึ้นมา มันก็เป็นสิ่งที่เราสร้างบุญกุศล ให้ทาน รักษาศีล แล้วภาวนา ไม่ได้เห็นธรรม เราก็สร้างบุญกุศล สร้างคุณงามความดีไป มันก็หมุนเวียนไป “สัตว์” สัตว์นี่เป็นผู้ข้อง เรื่องของสัตว์โลก เราเป็นสัตว์โลกตัวหนึ่ง ใจของเราข้องกับสิ่งต่างๆ ทั้งหมด

สิ่งที่เป็นนามธรรมมันคือเรื่องของหัวใจ มันเป็นนามธรรม แต่สิ่งนี้สำคัญที่สุด เพราะว่าคนเราเกิดมามีชีวิต คนตายแล้วเขาไม่แสวงหาสิ่งใด เขาไม่เรียกร้องสิ่งใดเลย เพราะว่าเขาตายไปแล้ว จิตใจหลุดออกจากร่างกายไปแล้ว ซากศพจะไปทำอย่างไร เขาจะไปฝังอย่างไร เขาไม่คืนรน เขาไม่ร้องเรียนต่างๆ เพราะเขาตายไปแล้ว แต่เรามีหัวใจ เรายังมีร่างกายอยู่ มีหัวใจอยู่ หัวใจมันจะสร้างผลประโยชน์ของเราได้

ทาน ศีล ภาวนานี้เป็นส่วนหนึ่ง ถ้าเราประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นไป ให้เกิดสภาวะธรรมตามความเป็นจริงจากภายใน สภาวะธรรมเกิดขึ้น มันจะเป็นไป เพราะธรรมนี้มีอยู่แล้ว อริยสัจ “ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค” สิ่งนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม ทุกข์ก็อยู่กับเราโดยดั้งเดิม แต่เราไม่ใคร่ครวญทุกข์ของเรา เราเห็นแต่ว่ามันเป็นทุกข์ มันเป็นผลไง

ผลเกิดจากสมุทัย ตัณหาความทะยานอยาก ปฏิเสธสิ่งที่เกิดขึ้น ผลักไสสิ่งที่ไม่พอใจ ต้องการสิ่งที่เราอยากได้ ถึงว่าอยู่เฉยๆ มันก็เป็นอุเบกขา มันก็มีตัณหา “วิภวตัณหา” มันจะเป็นความที่ลงไประหว่างตัณหากับภวตัณหา วิภวตัณหามันก็เกิดขึ้น ตัณหาอย่างนี้มันคือตัวกิเลส สิ่งที่มีกิเลสมันอยู่ในหัวใจ

ถ้าสภาวะธรรมเกิดขึ้นคือมรรคอริยสัจจะเกิดขึ้น สิ่งที่เป็นมรรคเกิดขึ้น ถ้ามรรคจะใคร่ครวญไปตามความเป็นจริงของมัน มันจะเกิดนิโรธะไง นิโรธะคือความดับทุกข์ สิ่งที่เป็นทุกข์ๆ นี้จะดับหมดในหัวใจเลย นั่นคือสภาวะธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราศึกษามา ศึกษามาได้หลักเกณฑ์มา เราต้องประพฤติปฏิบัติ

กิเลสมันอยู่ในหัวใจของเรา เวลามันทุกข์ร้อน ทุกข์ร้อนเพราะหัวใจของเรา หัวใจของเรามันไม่ว่างหรอก มันมีสิ่งต่างๆ นี้มีความทุกข์ร้อน เราถึงได้ทุกข์ คนที่เพลินไปกับโลก เขาเกิดมาแล้วเขาเพลินไปกับโลก เขาก็มีความทุกข์ร้อน คนเราทำการทำงาน ต้องเหนื่อย การบริหารต่างๆ ก็ต้องใช้ความคิด สิ่งที่ใช้ความคิดต่างๆ วิชาชีพมันต้องใช้ร่างกาย ต้องใช้ความคิดตลอดไป แสวงหาสิ่งต่างๆ ขึ้นมาเพื่อดำรงชีวิต

เราศึกษาธรรม เราใคร่ครวญแล้ว เราออกประพฤติปฏิบัติ ออกบวชเป็นพระเป็นเจ้า ออกบวชเป็นพระเห็นใหม่ ปัจจัย ๔ เครื่องอาศัย เราจะอาศัยกฤหัสถ์ผู้ที่ว่าเขาพร้อมจะส่งเสริมตลอดเวลา สิ่งนี้เราไม่ต้องไปเดือดร้อนเลย เราต้องย้อนกลับเห็นใหม่ นักรบไฉน พระนี่เป็นนักรบ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรม นี่เป็นนักรบ รบกับกิเลสของตัวเองสำคัญที่สุด

สิ่งที่อยู่ในกิเลสหัวใจของเรามันต่อต้านการประพฤติปฏิบัติ เกิดความลังเลสงสัย เกิดการกระทำแล้วสมประโยชน์ของเราหรือไม่สมประโยชน์ของเรา สิ่งนี้มันไม่ว่างใจ มันขวางอยู่ในหัวใจ แต่เราไม่เห็นเพราะมันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมนี้ขวางอยู่ในหัวใจเลย เราไม่เคยเห็นเลย เวลามันปล่อยวางต่างๆ เข้ามา มันก็ปล่อยวางเข้ามาเป็นความว่าง

เวลาทำสัมมาสมาธิมันกำหนดพุทโธ พุทโธ มันจะว่างมาก ตัวมันเองก็ว่าง เพราะอะไร เพราะกิเลสมันละเอียดไปพร้อมกับจิตที่มันสงบเข้ามา มันว่างชั่วคราว สิ่งนี้เป็นความว่าง เดียวมันก็ไม่ว่างเพราะอะไร เพราะมันเสื่อมออกมา สรรพสิ่งใดมันเกิดขึ้นแล้ว มันก็ต้องเป็นอนิจจังทั้งหมด แม้แต่ความสงบของใจเรา มันก็เป็นอนิจจัง สิ่งนี้เป็นอนิจจังเพราะมันเคลื่อนไปตลอดเวลา แล้วใจมันเร็วมาก มันคิดเร็วมาก มันเกิดความลังเลสงสัย

วิจิกิจฉาในใจของเรามันมีความลังเลสงสัย พอตั้งเลสงสัยขึ้นมา พอมันว่างขึ้นมา มันเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นธรรม มันก็คิดว่าสมประโยชน์ไฉน แต่เวลามันเสื่อมไปแล้ว อารมณ์เกิดขึ้นมา ถ้าเราสื่อสัตย์กับตัวเอง เราจะรู้ว่าสิ่งนี้มันไม่เป็นสภาวะธรรม ถ้าเป็นสภาวะธรรม มันต้องตัดกิเลสออกไป เป็นอกุปปธรรม

สิ่งที่เกิดเป็นอกุปปธรรม มันต้องย้อนกลับเข้ามาให้เห็นสภาวะตามความเป็นจริง สภาวะตามเป็นจริงคือมรรคอรិยสังขัง คือปัญญาไง ภาวนามยปัญญาจะเกิดขึ้นมานี้ เราต้องพยายามค้นคว้าของเรา จะเกิดภาวนามยปัญญาของเรา ปัญญาเกิดจากสุตมยปัญญาขึ้นไปก่อน แล้วจะเกิดจินตมยปัญญา

การใคร่ครวญเข้าไปเป็นจินตมยปัญญา แล้วเกิดภาวนามยปัญญา มันถึงจะไปชำระ ไปกำจัดสิ่งที่มันขวางใจของเรา สิ่งที่ยังขวางใจอยู่ ถ้าไม่มีธรรมะขององค์สมเด็จพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นสภาวะแบบนั้น ทำความสงบของใจ เพราะมันทำแสนยาก ความฟุ้งซ่านทุกๆ คนก็รู้อยู่ มันฟุ้งซ่าน มันทำให้จิตใจนี้เศร้าหมอง จิตใจนี้เป็นไปตามอำนาจของมัน แล้วไม่มีใครควบคุมมันได้ จนแต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ พยายามกำหนดพุทโธ พุทโธเข้ามา

ถ้ามีศรัทธา มีความเชื่อ เราตั้งใจของเราแล้วกำหนดพุทโธ พุทโธเข้าไป มันจะเป็นไปได้ แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีปัญญา ปัญญามันจะคั่นร่นของเรา มันก็ใช้ปัญญาถากถางใจ ถากถางความคิดที่มัน ไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ

บ่วงของมาร... รูป รส กลิ่น เสียงนี้เป็นบ่วงของมาร ถ้าเป็นเรื่องของโลก การใช้ปัญญา การบริหารนั้นถูกต้อง สิ่งนี้เป็นประโยชน์ เราต้องรู้ข่าวสาร เราต้องรู้สิ่งต่างๆ แต่ถ้าเป็นการประพฤติปฏิบัติ เราปิดหู ปิดตา ปิดจมูก ปิดทั้งหมดเลย แล้วเปิดใจไว้ทางเดียว แล้วใคร่ครวญดูว่าใจมันจะเกิดขึ้นมาสภาวะแบบใด นั่นละใช้ปัญญาคอยสังเกตใจของตัวเอง ถ้ามันออกมาช่องใดให้สติทัน ถ้าสติทันมันเข้าใจ มันก็ปล่อยวาง

ปล่อยวางเพราะอะไร เพราะทันกันใจ ถ้าสติทันความคิดของเรามันจะปล่อยวาง ปล่อยวางเข้ามา ความปล่อยวางเข้ามา ไล่ต้อนเข้ามา ต้อนความคิดของเราตลอดไป สิ่งที่เกิดความคิดเกิดขึ้นนี้มันหายไปข้างนอก สิ่งที่เป็นประโยชน์กับโลก ใช้ปัญญานี้เป็นประโยชน์กับโลก ปัญญานี้มันเป็นประโยชน์กับโลกเพราะในการบริหาร ในหน้าที่การงาน เราต้องใช้ความคิด คนเรามีปัญญา ถ้าไม่ใช้ปัญญา คนเราไม่ฝึกปัญญาขึ้นมา สมอมันจะฝ่อ เขาว่ากันอย่างนั้นทางโลกนะ สมอมันจะฝ่อ ต้องใช้ปัญญาตลอดไป เพื่อฝึกสมอง เพื่อความทันโลก สิ่งนั้นมันเป็นประโยชน์ต่อเมื่อเราใช้มันเป็นประโยชน์ในหน้าที่การงาน

แต่ในการประพฤติปฏิบัติ มันเคยตัวไป มันก็จะคิดสภาวะแบบนั้น แล้วคิดจินตนาการไปมหาศาลเลย สติทัน ตั้งสติไว้ ย้อนกลับเข้ามาตลอด ทำให้สติมันทันเข้ามา มันก็ว่าง นี่โลกว่างจากสมมุติว่างอย่างนั้น ว่างจากสมมุติชั่วคราว สิ่งที่ว่าสมมุติเข้ามา ต้องทำบ่อยครั้งเข้า จนจิตนี้มันเป็นเอกัคคตารมณ์ ถ้าจิตเราตั้งมั่น เราจะเริ่มค้นคว้าหาสภาวะธรรม สภาวะธรรมอันนี้มันมีอยู่แล้ว เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว อริยสัจมีอยู่แล้ว

สิ่งที่มียู่แล้ว เราพยายามทำให้เข้าทาง เมื่อก่อนมันไม่มี เจ้าชายสิทธัตถะออกแสวงหา สิ่งนี้ไม่มี แล้วไปศึกษากับใคร ใครก็ชี้ไปทางสมณะทั้งหมดเลย เป็นสมณะ คือความสงบของใจ เข้าใจว่าจิตนี้ว่างแล้วมันจะว่าง ต้องรักษาไว้ตลอดไป นี่ว่างชั่วคราวว่างอย่างนั้น มันไม่ได้ชำระกิเลส สิ่งที่ไม่ชำระกิเลส มันเกิดตายแน่นอน

เกิดตายเพราะสัจจะ สัตว์โลกมันข้องอยู่กับใจของตัวเอง สิ่งที่เป็นนามธรรมขึ้นมา มันมีสิ่งที่ซ่อนอยู่ในนามธรรมนั้น เราต้องย้อนกลับมา “จิตสงบแล้ว น้ำใสจะเห็นตัวปลา” เพราะจิตมันสงบเข้ามาแล้วค้นคว้าสิ่งนั้น เห็นสภาวะจิตเกิดขึ้น จับสภาวะจิตนี้ได้ ถ้าเราสังเกตการณ์ออกรับรู้ จิตมันออกรับรู้ เรากดไว้ ตั้งสติให้มันว่างตลอดเวลา ควบคุมจิตของเราไว้ตลอดไป แล้วมันสังเกต มันต้องเห็น เห็นเพราะว่าสิ่งนี้มีอยู่ สิ่งนี้ไม่ใช่มัน ไม่มี มันมีอยู่กับความคิดนั้น

ความคิดนั้นมีอยู่ในหัวใจของเรา คิดออกมานั้นนะ “อวิชชา ปัจจยา สังขารา” สิ่งที่ว่าไม่รู้ของมัน มันไม่รู้ตัวมันหรือ มันคิดไปตามสภาวะของมัน แต่ถ้าเราทำสมาธิขึ้นมา มันเป็นความสงบของใจ ความดำริถูกต้อง ดำริให้จิตนี้ย้อนกลับเข้ามาทวนกระแส สิ่งที่ดำริเข้ามามันเป็นมรรคหยาบขึ้นมา ถ้ามันย้อนกลับไป มันใคร่ครวญสิ่งนี้ มันต้องพบมันต้องเจอสิ เพราะความทิวี่มานะความคิดในนามธรรมนั้น

สิ่งที่เป็นนามธรรม มันมีมานะ มีทิวี่ของมัน แต่สิ่งที่เป็นทิวี่มานะมันละเอียดอ่อน แล้วพอจิตสงบเข้ามา เราก็ไม่เห็นสภาวะแบบนั้น เราหมั่นใคร่ครวญสิ่งนี้ พยายามใคร่ครวญค้นคว้า สังเกตอยู่ ถ้าเราหมั่นสังเกตสิ่งที่มียู่ เราต้องพบ ถ้าเราพบสิ่งนี้ เริ่มจากภาวนามยปัญญาจะเกิดจากตรงนี้ เกิดจากเราจับจิตของเราได้ เราเห็นกายของเราได้ กายที่เป็นนามธรรมนะ ใช้ปัญญาใคร่ครวญ เห็นสภาวะกายของเรา มันคิดตรงนี้ไง

กายกับใจของเรา ใจ.. ใจติดใจ เพราะใจมีกิเลส มันถึงติดตัวเอง ถ้าใจไม่มีกิเลส สภาวะของขันธ สภาวะของหัวใจ มันอยู่โดยธรรมชาติของมัน สิ่งนี้จริงโดยธรรมชาติ แต่มันเลอะไปมันมีอำนาจเหนือเรา เพราะอวิชชาตัวนี้ เพราะความไม่เข้าใจของเรา มันถึงไปยึดหมัด สภาวะความเป็นจริงของเขา เสียงที่เราไม่ได้ยินไม่ได้ฟัง มันก็เกิดดับอยู่ตลอดไป แต่เสียงที่เราได้ยินได้ฟัง ทำไมเราให้ค่ามันล่ะ สิ่งนี้เขาสรรเสริญเรา เราก็พอใจ เขาติณินินทาเรา เราก็ไม่มีความพอใจ นี่เพราะเราติดเรา เพราะกิเลสมันติดในหัวใจ

สิ่งที่เป็นเสียงนั้นเป็นธรรมชาติของเขา เขาจะให้ค่าขนาดไหน ถ้าเราตีความไม่ออก เราก็ไม่เข้าใจสิ่งนั้น ถ้าเราเข้าใจสิ่งนั้น ความฟูของใจมันจะเกิด ใจมันจะฟูไปตามสิ่งนั้น นี่ความฟูของใจ ถ้าเขาตีฉินนินทามันก็แพบ มันก็มีความเฉาของใจ ใจมันมีความเฉาของใจ เราจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว มันเป็นสภาวะแบบนั้น เพราะมันมีกิเลส ถ้าเราจับสิ่งนี้ได้ เราก็ต้องย้อนกลับเข้ามาดูความเป็นจริงของมัน สิ่งที่เกิดขึ้นมานี้เป็นเรื่องของโลก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้ว เวลาเผยแผ่ไป ยังมีตีฉินนินทาโลกธรรม ๘ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดไว้ในพระไตรปิฎก “ไม่มีใครโดนกระทบแรงเท่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นถึงกษัตริย์นะ เป็นถึงพระพุทธเจ้า เป็นพระอรหันต์ แต่เวลาโลกธรรมมานี้ มาแบบรุนแรงมาก แต่รุนแรงอยู่ข้างนอกเปลือกๆ ใจ เพราะใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ เป็นพระอรหันต์ จะเข้าไม่ถึงใจดวงนั้นเลย แต่ใจของเรามีกิเลสมาก มันถึงหายไป

ใจของเรามีกิเลส กิเลสนี้เป็นยางเหนียว มันติดไปหมดเลย ถ้าจับสิ่งนี้ได้ ใคร่ครวญด้วยปัญญาเข้ามา เราใคร่ครวญสิ่งนี้ สิ่งนี้โลกเขาไม่มองกัน ถ้าเราบริหารงานเราทำธุรกิจ เราได้ผลประโยชน์มา เขาว่าคนนั้นเป็นคนมีปัญญา แล้วคนนั้นเป็นคนที่ดีประสบความสำเร็จในชีวิต แต่คนใคร่ครวญจิต ใคร่ครวญกาย สิ่งนี้ต่างหาก มันจะเป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น เป็นประโยชน์กับใจที่เป็นนามธรรม นามธรรมมันไม่เข้าใจเรื่องนี่มันติดใจ

เราเกิดมาได้กายกับจิตมาโดยธรรมชาติ เราก็ว่าสิ่งนี้เป็นสมบัติของเรา จิตได้สำนึกมันต้องคิดแบบนั้น สมบัตินี้ต้องเป็นของเรา ถ้าเป็นของเรา เรายึดเราแล้วนี้ เราคิดเราแล้ว เราจะติดคนอื่นไปหมดเลย ติดรูป รส กลิ่น เสียงภายนอกไปทั้งหมดเลย เราใคร่ครวญสิ่งนี้เข้ามา ปล่อยวางเข้ามา จนมันปล่อยวางรูป รส กลิ่น เสียงไว้ตามความเป็นจริงนะ เป็นกัลยาณปุถุชน

สิ่งที่เป็นกัลยาณปุถุชน เริ่มเดิน โสดาปัตติมรรค ถ้าเดิน โสดาปัตติมรรคเกิดจากตรงไหน เกิดจากความดำริชอบ เกิดจากมรรคเห็นใหม่ ความดำริคือปัญญาที่ดำริชอบในการจับสิ่งที่โลกเขาไม่สนใจ โลกเขาเห็นว่ามันเป็นสมบัติของเราแล้ว สมบัติข้าวของเงินทองเราต้องแสวงหาถึงจะเป็นของเรา ร่างกายกับหัวใจมันเป็นเราอยู่แล้ว มันเป็นสมบัติ

ของเราแล้ว เราถึงอุ้งใจ เราถึงนอนว่านี่เป็นสมบัติของเรา แต่เราไม่รู้เลยว่ามันไม่ใช่สมบัติของเรา มันเป็นการยืมมาชั่วคราว เพราะเกิดแล้วเดี๋ยวก็จะแก่ เดี่ยวก็จะเจ็บ เดี่ยวก็จะตาย

พอตายไปแล้วกายกับใจก็ต้องพลัดพรากจากกัน เวลาพลัดพรากจากกันไป มันก็ไม่มีโอกาสจะได้ทำคุณงามความดีแล้ว แต่ในปัจจุบันนี้เราใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญสิ่งที่ว่า มันจะต้องพลัดพรากจากกัน แต่มันให้เห็นโทษ ถ้าเห็นโทษสิ่งนี้แล้วมันจะปล่อยวางไว้ตามความเป็นจริงว่าสิ่งนี้มันเป็นความจริงอันหนึ่ง เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมชาติอันหนึ่งของเขา แต่เพราะมีกรรม

เราสร้างกรรมแล้วถึงเกิดมาด้วยอำนาจของกรรม เกิดมาแล้วเราถึงเอาสมบัติที่ใกล้ตัวที่สุดออกมาใคร่ครวญวิเคราะห์ว่า สิ่งนี้ให้หัวใจมันเห็นสถานะตามเป็นจริงว่ามันไม่ใช่เรา ถ้าใช้ปัญญาใคร่ครวญนะ ร่างกายโดยนามธรรม จะใคร่ครวญแบบนี้ ใคร่ครวญเห็นสถานะตามความเป็นธรรม แล้วมันจะเริ่มเข้าใจตามจริง มันจะสลัดนะ มันสลัด มันสังเวช มันจะปล่อยขึ้นมา พอมันปล่อย นี่ปัญญาเกิดขึ้น

ถ้าปัญญาสิ่งนี้เกิดขึ้นมา นั่นละมรรคเริ่มเดินตัว ถ้ามรรคเราเริ่มเดินตัว นี่ปัญญาของเราเกิด มันไม่ใช่ปัญญาแบบโลกเขาหรอก ปรัชญาต่างๆ นั่นเป็นปัญญาบนโต๊ะ ปัญญาคิดเป็นแง่เดียวใจ เราต้องปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามาให้มันสงบเข้ามา พอสงบเข้ามา มันลึก ลึกกว่าสิ่งนั้น เพราะมันเกิดจากสัมมาสมาธิ ถ้าคิดสัมมาสมาธิปัญญาอันนี้ก็ไม่ได้เกิด ถ้าเราคิดสมาธินี้ มันเป็นความว่างใจ ใจก็ว่าง พอมันว่างก็เข้าใจว่าความว่างเป็นผล สมาธินี้คิดได้ มันปล่อยหมด ว่างหมด ร่างกายก็ไม่มี อะไรก็ไม่มี มันว่างชั่วคราว

เวลามันเสื่อม แล้วมันคลายตัวออก มันก็ไม่ว่าง มันไม่ว่างเพราะมันติดตัวมันเอง แต่ถ้าเราจับกาย จับจิตวิปัสสนา มันใคร่ครวญสิ่งนี้ สิ่งที่ยึดติดในตัวมันเอง ปัญหานี้คือสภาวะธรรม นี่คือสภาวะของมรรคที่มันจะเกิดขึ้น เพราะเราเกิดท่ามกลางพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม เพราะด้วยปัญญาญาณอันนี้

ปัญญาญาณนี้เกิดขึ้นมาจากการอดอาหารมา ๔๕ วันที่ว่ามันมีพลังงานขึ้นมาแล้ว พลังงานอันนั้นคือความสงบของใจเฉยๆ มันเกิดมาจาก ๖ ปีที่ทำมามันทำให้ใจมีพื้นฐาน

แน่นอน เวลาปัญญามันเกิด เกิดจากคตินวิสาขมูขานั่นล่ะ ใคร่ครวญทีเดียวแล้วอัสวัคชญาณชำระกิเลสขาดออกไปเลย แต่ของเรานั้นไม่มีอย่างนั้นเพราะเราคิดในเรื่องปัญญาโลกใจ ติดด้วยความคิดของโลกเขา คิดอยู่อย่างนั้นตลอดไป มันไม่เข้ามาภายใน

ถ้ามันเข้ามาภายใน เราไม่คิดสมาธิ ไม่คิดใดๆ ทั้งสิ้น เพราะเราต้องทำให้ลึกเข้าไปกว่านั้น เราจะให้โลกในของเราว่าง โลกในของเราคือโลกของใจใจ เรื่องของโลก เรื่องของสสารต่างๆ นี่มันต้องว่างแน่นอน โดยธรรมชาติของมัน มันไม่มีสิ่งใดคงที่ของเขายู่แล้ว นั่นมันเป็นสิ่งที่ว่าเราโง่เอง จิตนี้โง่เอง จิตถึงไปยึดเขา ไปยึดเขาแล้วก็แบกเขาไว้เป็นภาระของหัวใจ หัวใจนั้นก็มีความทุกข์นะ ทุกข์มากเพราะไม่เข้าใจว่าจะปล่อยสิ่งนั้นได้อย่างไร

แต่เราเชื่อธรรม เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา จนจิตมันปล่อยรูป รส กลิ่น เสียงเข้ามา นั่นล่ะมันวางสิ่งนั้นเข้ามา แล้วก็ย้อนกลับด้วย ไม่คิดในสมาธิ สิ่งที่เป็นความสงบของใจนี้ไม่คิด แล้วย้อนกลับเข้ามาพยายามชำระสิ่งนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นจากใจ สิ่งที่เป็นความของของใจ จับสิ่งนี้แยกออกตลอดเวลา ใคร่ครวญไปให้มันเป็นจริงอยู่แล้ว เพราะเราไปยึดมัน มันไม่จริง ไม่จริงเพราะมันไม่สนใจใจ

ความคิดของกิเลส มันต้องให้มันสมความปรารถนา ปรารถนาสิ่งต่างๆ สิ่งที่ว่าไม่เป็นความจริงเลย ให้เป็นของเรา ยึดมันถือมันให้ เป็นสมบัติของเรา มันไม่เป็นของเรา เพราะมันเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง เป็นสมมุติอันหนึ่งเกิดขึ้นมาแล้วก็อยู่ชั่วคราวส่วนหนึ่ง แล้วก็ต้องแปรสภาพไปธรรมชาติของมัน ถ้าเราเห็นสภาวะแบบนั้น มันจะเศร้า มันจะเกิดปัญญานะ มันจะเศร้าหมอง มันจะเห็นสิ่งนั้นแล้วมันสลดสังเวช มันจะปล่อยวาง ปล่อยวางขึ้นมาขนาดไหนเราก็จับขึ้นมาซ้ำอีก พอปล่อยวางมันก็มีความสุข มันจะมีความว่าง นี่ความว่างอย่างนั้น ว่างจากภายในชั่วคราวทั้งหมด จนถึงที่สุดนะ มันจะปล่อยวางขาดออกไปนะ

ความแลงเลสงสัยสิ่งนี้ไม่มี วิจิกิจาคือความแลงเลสงสัย สิ่งนี้จิตได้สำนึกของเรา จะแลงเลสงสัย สงสัยในความเป็นไป สงสัยในสภาวะธรรมจะมีจริงหรือไม่จริง แม้แต่เราเชื่อขนาดไหนก็แล้วแต่นะ เรามีศรัทธา เราเชื่อขนาดไหน แต่กิเลสมันต้องพาสงสัยแน่นอน ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมาจะเป็นสภาวะแบบนั้น มันจะสงสัยว่าธรรมจะมีจริงหรือ

เปล่าหนอ.. ความเป็นไปของภายในจะเป็นความจริงหรือเปล่าหนอ.. ในเมื่อสถานะของ
ทุกซ์มันมีอยู่ เวลามันขาดออกไป ทุกซ์เป็นทุกซ์ จิตเป็นจิต ชั้นเป็นชั้น มันแยกออก
จากกัน อันนี้มันเห็นจริงตามหัวใจดวงนั้น

ถ้าใจดวงนั้นเห็นสถานะตามความเป็นจริงแบบนี้ ความสงสัยของใจดวงนั้นจะมี
ไหม มันจะเกิดความสงสัยไม่ได้เลย เพราะปัญญามันใคร่ครวญ ความสว่างของปัญญา
เกิดขึ้นแล้ว มันตัดขาดหมด เป็นอรูปธรรมนะ สิ่งนี้จะไม่คืนตัวมันอีกเลย คงที่
ตลอดไป เราก็จะมีความสุขส่วนหนึ่ง มีพื้นฐานของใจใจ เป็นพื้นฐานของใจว่าเราจะต้อง
ชำระ

ทำความเข้าใจเข้าไป สิ่งที่ลึกในหัวใจ มันยังติดข้องอยู่ เราก็ย้อนกลับขึ้นมา ทำ
สัมมาสมาธิเกิดขึ้น ทำความสงบของใจย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาภายใน คูใจของ
ตัวเองเข้าไป คูใจของเราละ มันกระทบสิ่งใดจับสิ่งนั้น แล้วใช้ปัญญาว่ามันเกิดขึ้น มัน
กระทบสิ่งนั้นมันเป็นประโยชน์อะไร นี่ความกระทบจากภายใน ถ้าวิชามันยังอยู่ใน
หัวใจ มันกระทบอยู่ มันจะจับต้องสิ่งใดได้อยู่ สิ่งนั้นมันทำให้ใจฟุ้ง่านออกไป ฟุ้ง่าน
ใจ ในการประพฤติปฏิบัติ ในการคาดหมาย ในสภาวะธรรมมันก็คาดหมายไป นั่นมันก็ทำ
ให้เราฟุ้ง่านไป

ความฟุ้ง่านอย่างนั้น ฟุ้ง่านอันละเอียดในหัวใจ มันก็ทำให้เราไม่สงบ ใช้
ปัญญาไล่ต้อนเข้ามา ต้อนความเห็นของใจที่มันหลงผิด มันไม่ลงเป็นมัชฌิมาปฏิบัติ
มัชฌิมาปฏิบัติคือความลงตัวเป็นกลาง ความที่เป็นกิเลสก็เป็นกิเลส ความที่เป็นธรรมก็
เป็นธรรม แต่ปัญญาก้าวเดินออกไปนี้ มันเป็นปัญญาของเราจะสร้างสมขึ้นมา
สภาวะธรรมเกิดขึ้นมาจากใจดวงนั้นนะ

ใจดวงนั้นมีความทุกซ์ ใจดวงนั้นมีความเร่าร้อนของใจ ใจดวงนั้นจะร่มเย็นเป็น
สุข ถ้าใจดวงนั้นตามกิเลสทัน กิเลสมันจะสงบตัวลงๆ มันเป็นเรื่องของสัมมาสมาธิไป
ก่อน แล้วพยายามย้อนกลับเข้ามาให้ได้ จับสภาวะเห็นใหม่ ชั้นอย่างกลาง สิ่งที่ว่าอยู่ใน
หัวใจ มันเป็นชั้นอย่างกลาง มันทำให้เราเกิดอุปาทานยึดมั่นถือมั่น เพราะว่าปัญญาเรา
ไม่ทันกิเลสตัวนี้ ก็ต้องทำให้เราประพฤติปฏิบัติ

ในการเดินไปข้างหน้า สิ่งที่เกิดขึ้นจะไปจะสมประโยชน์หรือไม่สมประโยชน์ เราก็ต้องพยายามตัดรอนความเข้มแข็งของกิเลส สิ่งทีกิเลสมันชอบใจสิ่งใด เราฝืน ฝืนทั้งหมดเลย ที่มันเคยทำสภาวะตามความเคยชิน เราจะทำความเคยชินไม่ได้ ถ้าเราทำความเคยชินมันจะเป็นสักแต่ว่า เราต้องตื่นตัว

อุบายวิธีการในการประพฤติปฏิบัติ เราต้องเปลี่ยนแปลง ให้กิเลสมันไม่ถือว่าเป็นความเคยชิน สิ่งที่เคยชินนี้กิเลสมันรู้ทัน มันจะสร้างสภาวะแบบนั้นเลย ว่าเราทำแล้ว เราจะนั่งภาวนาก่อน พอภาวนาเสร็จแล้วเราก็จะพักผ่อน นี่มันบอกว่าเราต้องทำ เราต้องทำความเพียร แล้วก็ทำความเพียรสักแต่ว่าตามมันไป เราถึงต้องทำมากกว่าสิ่งที่เราคิดไว้ ทำมากกว่าสิ่งนั้น ให้กิเลสมันตามเราไม่ทัน มันจะถึงกับเกิดผลใจ

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ ผลมันไม่เกิดนะ มันเกิดความท้อใจ กิเลสก็มีอยู่ในหัวใจอยู่แล้วส่วนหนึ่ง ความท้อใจมันเป็นลูกหลานของกิเลส ที่กิเลสมันสร้างขึ้นมา ให้เราท้อแท้ ให้เราไม่ก้าวเดิน ไปตามความเป็นจริงของธรรม ถ้าเป็นความจริงของธรรม เราสร้างผลของเราไป เราสร้างเหตุของเราไป เหตุที่เกิดขึ้นมานี้เป็นความเพียรชอบ

สิ่งที่เป็นความเพียรชอบนี้เป็นการต่อสู้กับกิเลส ต่อสู้กับความเคยใจของเรานี้ละ ทุกดวงใจอยากสะดวก อยากสบาย อยากจะประพฤติปฏิบัติให้สมความปรารถนา ด้วยความคาดหวังของตัว นั่นคือเรื่องของกิเลส นี่กิเลสมันบังเงาใจ มันบังเงาคือว่าเราทำคุณงามความดีอยู่ มันว่าสิ่งนี้เป็นคุณงามความดี เพราะกิเลสมันคิดได้ในวงความคิดของเขา

แต่สภาวะธรรมไม่เป็นแบบนั้นเลย สภาวะธรรมจะเกิดขึ้นจากปัจจุบันธรรม สิ่งที่เกิดขึ้นจากปัจจุบันธรรมที่เราสร้างผลขึ้นมา มันเป็นปัจจุบัน สิ่งที่เป็นปัจจุบันมันจะทันสิ่งนี้ พอทันสิ่งนี้มันก็เริ่มทันกัน มันก็จะมีความสงบของใจเข้ามา ปัญญา มันจะเกิดเกิดจากเราใคร่ครวญสิ่งนั้นเข้ามา นั่นละมันปล่อยวางเข้ามา แล้วเราก็ตั้งมั่นขึ้นมา เป็นธรรมชาติของมัน เป็นอย่างนั้น สิ่งนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม แต่เราทำไม่ถึง ในความเพียรของเราไม่ถึงสิ่งนี้ สิ่งนี้มันก็จะหลอกลวงเราไปตลอด

ตัวเราเอง เวลาคนอื่นหลอกลวงเรา มันยังสร้างเหตุสร้างผล เราก็เชื่อเขาไปนะ แต่ถ้าเราหลอกเราละ กิเลสในหัวใจของเรานั้นหลอกเราเอง ทำสภาวะแบบนั้นมันจะเกิดความสงบ เราเกิดความสงบแล้วเราจะใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญไป เราคาดหวังของ

เราไป กิเลสมันจะหลอกเราไป นี่การค้นเคาธรรมไง เราคาด เราหมายนี่ คือการเราค้น เราเดาไปก่อน มันจะไม่เกิดตามความเป็นจริง เราอย่าใจร้อน เราทำตามแต่ปัจจุบันธรรม เกิดสภาวะสิ่งใดขึ้นมา ให้มันเป็นปัจจุบันตลอดไป

สิ่งที่ปัจจุบันเราไม่คาด ไม่หมายไป ค้นหาที่มันซ่อนในความอยากมันจะเกิดขึ้นกับใจเราไม่ได้ ถ้าเราไม่ตั้งสติ ค้นหาความทะยานอยากมันเกิดซ่อนขึ้นมา จิตใต้สำนึกกิเลสมันมีอยู่แล้วส่วนหนึ่ง ค้นหาความทะยานอยากที่ซ่อนเข้ามา มันว่าจะต้องเป็นแบบนี้ จะต้องเป็นแบบนี้ นี่มันคาด มันหมาย แล้วมันก็ทำให้เราหลงผิดไป ทำถึงส่วนนั้นไป มันก็สร้างภาพสิ่งนั้นต่างๆ ขึ้นมา ให้เราว่าเป็นความจริงแล้วอันหนึ่ง มันจะคิดพัน ไปแบบนี้เลย เราต้องวาง ไม่คาด ไม่หมาย ทำไปโดยเป็นปัจจุบัน สิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นปัจจุบันนั่นคือผลงานของเรา

ถ้าผลงานของเราเกิดขึ้นมา เราจะมีความอบอุ่น มีความสุขใจนะ ใจเวลาสมาธิมันสงบตัวเข้ามา มันจะมีหลักมีเกณฑ์ แล้วเราพยายามรักษาของเราให้มากขึ้น ชำนาญในวิธี ใจ เวลาสมาธิมันเกิดขึ้นมา เราเดินจงกรมอย่างไร เรานั่งสมาธิอย่างไร เราวางใจ เราวางอย่างไร กำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอย่างไร เรายุทธศึกษาสิ่งนี้ไว้ นี่คือเหตุ ถ้าเรายุทธศึกษาเหตุไว้ ผลมันจะเกิดตลอดไป แต่เหตุเรามันไม่สมควรกับผล มันจะคาดหมายผลเป็นไปไม่ได้

ถ้าเหตุมันสมควรกับผลแล้วมันจะเกิดขึ้นมาในความจริงของเรา ถ้าเหตุมันพอนะ เราถึงต้องย้อนกลับมาที่เหตุ เหตุนี้คือการชำนาญ เราจะมองตรงนี้ตลอด ตั้งไว้ทำให้มันเป็นปัจจุบัน สิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นผลงานของเรา นั่นเรามีความสุข เราก็อยู่กับความสุขไป เวลามันเสื่อมขึ้นมาแล้วรักษาสิ่งนี้ขึ้นไป ก้าวเดินอย่างนี้ตลอดไป จนถึงที่สุดมันก็จะไปเห็นกาย เห็นจิตเหมือนกัน

สิ่งที่เห็นกาย เห็นจิตเหมือนกัน มันเห็นสภาวะแบบใด เราก็จับตรงนั้นขึ้นมา ถ้าสมาธิเรามีอยู่ ถ้าพิจารณากายมันจะเห็นสภาวะแบบนั้น พิจารณาไป มันจะเร็วมาก เร็วจนเราไม่สามารถว่ามันจะเป็นไปได้อย่างไรนะ เวลามันแปรสภาพให้เห็นต่อหน้า เราจะตื่นเต้นมาก ร้อยแปดวิธีการที่มันจะเกิดขึ้นมา เราคาดหมายไม่ได้เลย มันจะรวมตัว มันจะกระจายตัวอย่างไร มันจะกินตัวของมัน มันจะเป็นได้ทุกแง่ทุกมุมที่มันจะเกิดขึ้นมา เราอย่าไปคาดไปหมาย

พอมันเห็นสภาวะแบบนี้มันขึ้นมา มันจะตื่นตื่นมาก พอมันตื่นตื่น มันเป็นอย่างนี้หรือ? เป็นอย่างนี้หรือ? ทำไมเราไม่เคยเห็นสภาวะแบบนี้ ไม่เคยเห็นเพราะเราไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ เราไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ถ้าสมควรแก่ธรรม มันจะเป็นเหตุให้เราเห็นสภาวะแบบนี้ แล้วเราก็จะปล่อยวาง ปล่อยวาง จิตนี้มันจะปล่อยสภาวะแบบนี้ ปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา ถึงที่สุดแล้วมันจะต้องขาดเหมือนกัน สิ่งนี้จะขาดออกไป เวียงว่างหมดเลยนะ

สิ่งที่ขาดนี้สกัดะ ความข้องของใจ ครูบาอาจารย์ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ “ชมมฺสากฺจา เอตมฺมํกฺลมฺตฺตมํ” ผู้ที่สูงกว่าจะคุยสนทนาธรรมกับผู้ต่ำกว่า ต่ำกว่านี้มันติดสิ่งที่ว่า ลึกใจ จิตนี้มันจะลึกเข้า ลึกเข้าไป สภาวะที่ว่าติดนี้ ความข้องของใจมันอยู่ในหัวใจนั้น มันจะติดตลอดไป ถ้าเราปล่อยวาง เราว่าเราเวียงว่าง เราอยู่ที่ต่ำกว่า สนทนาธรรมกับครูบาอาจารย์นะ ครูบาอาจารย์จะชี้มาให้เรายกให้สูงขึ้น

ผู้ที่อยู่สูงกว่า จะสามารถดึงให้ผู้ที่อยู่ต่ำกว่า ขึ้นให้สูงกว่าได้ สูงกว่าคือสูงกว่า สภาวะของใจใจ ใจมันเวียงว่างขนาดไหน มันติดสิ่งนี้ได้ ติดสิ่งนี้มันก็จะไม่ก้าวเดินไป มันจะติดสิ่งนี้แล้วกิเลสมันก็จะหลอกว่า นี่คือมรรคผล สิ่งนี้ถึงที่สุดในการประพฤติปฏิบัติอยู่แล้ว เพราะมันต้องการไม่ให้เรารอดพ้นออกไปจากพญามาร พญามารครอบคลุมใจอยู่แล้ว เราฆ่าแต่ลูกหลานของมัน แต่เราไม่เคยเห็นหน้าพ่อแม่ของพญามารว่ามันอยู่ที่ไหน

มันข้องอยู่ในหัวใจของเรา สิ่งนี้มันก็สร้างสมให้เราก้าวเดินออกไปจากภายนอก เราจะนอนใจนะ ผู้ที่มีความสุขนี้มันจะมีความสุขแล้วก็นอนใจกับสิ่งนี้ ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม ใช้ชีวิตไปวันหนึ่งๆ ถ้าผู้ที่ครูบาอาจารย์ที่สูงกว่าจะบอกว่า สภาวะธรรมที่สูงกว่านี้มีอยู่ ความที่ว่าเราจะไปเห็นสิ่งที่ว่าอยู่ในหัวใจของเรา คือสกัดะ คือสกัดัวโลกตัวนี้มันยังหมุ่นอยู่ในกามภพ คือจิตมันจะต้องเกิดในสภาวะของกามภพอยู่อย่างนี้

ใจมันหมุ่นเข้ามา เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้แล้ว มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ สิ่งที่ว่ามันเจริญอกงามขึ้นไป บุคคล ๘ จำพวก เราก้าวเดินของเราเข้าไปโดยอำนาจของเรา ถ้าอำนาจของเรามี อำนาจของธรรมมี เราสร้างสมของเราขึ้นมา ถ้าอำนาจของธรรมไม่มี เราจะกระเสือกกระสนไป มันก็ไม่สมประโยชน์ของเรา เราถึงว่า

มันมีอยู่ในหัวใจของเราไหม ถ้ามันไม่มีอยู่ในหัวใจเรา เราก็สร้างขึ้นมาด้วยความรอบคอบของเรา จิตนี้มันจะมีความรอบคอบ

เริ่มต้นว่า เราว่างอยู่ที่นี่ มันว่างแล้ว มันมีสิ่งใดที่ว่ามันเป็นเครื่องประกัน ถ้ามันประกันของเราไม่ได้ เราจะย้อนกลับเข้ามาว่า เราย้อนกลับเข้าไปให้ดูเรื่องของใจ เรื่องของใจมันมีความรู้สึก มันมีความต้องการของใจ ใจนี้มันก็กินอาหารของมันอยู่ ชั้นธอันละเอียดมันกินอยู่อย่างนั้น ใจจะย้อนกลับเข้ามาจากภายใน ถ้ามันย้อนกลับเข้ามาจากภายใน เริ่มต้นเห็นใหม่

การค้นคว้า สิ่งที่ค้นคว้า เราจะทำการทำงานขึ้นมา เราต้องมีเวที นักกีฬาเขาต้องมีสนามเล่นของเขา อันนี้มันไม่เห็นสนามเล่นของเรา ถ้าเราขุดคุ้ยไม่เจอกิเลส เราจะไม่มีสนาม เราจะทำสิ่งนี้ไม่ได้ ถ้าเราขุดคุ้ยเจอกิเลส เราจะเห็นสนาม แต่การขุดคุ้ยงานของมันก็ยังไม่เจอ เราต้องย้อนกลับเข้ามาตั้งใจ มันละเอียดอยู่ในหัวใจ สิ่งที่เป็นนามธรรมมันก็ละเอียดอยู่แล้ว แต่กิเลสที่นามธรรมมันละเอียดกว่าสิ่งนั้น แล้วมันก็ซ่อนตัวอยู่กับสิ่งนั้น เราถึงต้องพยายามตั้งใจของเรา

คนเราต้องมีความขยัน มีความหมั่นเพียรย้อนกลับตลอด ความตั้งใจของเรามันจะเข้าไปได้ ถ้าเข้าไปได้ มันจะเห็นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะความเกิดสิ่งต่างๆ นี้เกิดจากใจ ใจนี้พาเกิดพาตายมาอีกมหาศาล เพราะสิ่งนี้มันฝังอยู่ที่ใจ สัตว์โลกต่างๆ เกิดขึ้นมาก็เพราะสิ่งนี้มันติดข้อง พอมันติดข้องขึ้นมา มันทำอะไรเข้ามาก็เพื่อประโยชน์อันนี้ไง สิ่งนี้เป็นความติดข้องของใจ ใจมีความติดข้อง สิ่งนี้ถึงมีความแสวงหาขึ้นมา เราจะรักจะชอบขนาดไหน จะรังเกียจขนาดไหน สิ่งนี้มันก็มีอยู่

ความผลัดใส่ใจ ความไม่พอใจ ความรังเกียจ ก็ผลัดใส่ สิ่งนี้ก็จะเป็โทสะ ความโลก ความโกรธ ความหลง ความโลภของเราปรารถนาก็ต้องปรารถนามาเพื่อมัน มาเพื่อสิ่งนี้ไง แสวงหาไว้ สะสมไว้เพื่อความอุ่นใจ เพื่อความที่จะต้องใช้ ความสะดวกสบายของเรา สิ่งทีี่สะสมจากภายนอกมันอาศัยชั่วคราว นี่อาหารเรากินก็แค่อิ่มเดียว เราจะให้มากกว่านั้นเป็นไปไม่ได้ แต่เราต้องกินไปเรื่อยๆ ใจ กินไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ เพราะร่างกายนี้มันต้องการอาหาร แต่อาหารนั้นมันก็รักษาร่างกายไว้เท่านั้นเห็นใหม่

แต่เรื่องของใจ ถ้ามันสะสม มันต้องการ มันไม่มีวันอึดวันพอ มันแสวงหาขนาดไหนมันไม่มีเมืองพอ มันต้องการแสวงหาแล้วมันก็ลากให้หัวใจนี้ทุกข์ไปตลอดไป ทุกข์คือว่ามันต้องการ แล้วไม่เข้าใจใจ มันต้องการแล้วมันไม่รู้สึกรู้สีกตัวมันเอง มันไม่เข้าใจว่าสิ่งนั้นมันเป็นประโยชน์ มันเข้าใจว่าเป็นผลงาน เป็นประโยชน์ของมัน นี่ก็มันปิดตา มันปิดตาของใจไว้ แล้วก็แสวงหาสิ่งข้างนอก เพื่อมัน เพื่อมัน เห็นไหม แล้วเราก็ทุกข์ไป ร่างกายจะแก่แต่ขนาดไหน มันก็พาแสวงหาอยู่อย่างนั้นตลอดไป นี่ก็คือความหลง

ความโกรธ ความไม่พอใจของใจมันก็จะ เป็นสภาวะแบบนั้น สภาวะที่มันไม่พอใจมัน มันไม่สมความปรารถนามัน แม้แต่ตัวมันเองก็ไม่พอใจตัวมันเองเพราะมันหงุดหงิด มันไม่พอใจ ตามกิเลสของมัน กิเลสมันเป็นสภาวะแบบนั้น ไม่มีวันอึดพอ ล้น ฝังอยู่ตลอดเวลา เกินพอดีตลอดไป แล้วมันก็คิด ความคิดอย่างนั้นทำให้เกิดความโกรธ ความโกรธขึ้นมา มันก็โกรธในหัวใจ

ความพลัดใส ความไม่พอใจ มันจะอยู่อย่างนี้ในหัวใจ แล้วมันออกมาจากข้างนอก มันก็เวียนไป ปัญญามันจะตะล่อมกลับเข้ามา จับสิ่งเป็นกามราคะได้แล้วเราต้องใคร่ครวญมัน มันเกิดดับ ถ้าปัญญาเราทันมันจะเกิดดับเร็วมาก เห็นเป็นความจริงของมัน มันจะเกิดดับ เกิดดับ เพราะปัญญามันทัน ถ้าปัญญามันไม่ทัน เราไม่ทันมันนะ เราคิดไม่ถึง มันจะอยู่หลังความคิดเรา แล้วเราจะเพลินไปกับความคิดอันนั้น สิ่งนี้เป็นสภาวะธรรม สิ่งนี้เป็นมรรคแล้วจะเดินตามนั้นไป มันจะพาเราหมุนออกมา

สิ่งที่หมุนออกมา ก็หมุนไปในโลกเขา นี่ราคะ ตัณหาความกำหนัดของใจ ใจมีความกำหนัดยินดีอยู่แล้ว แล้วมันถึงทำให้เราแสวงหาสิ่งต่างๆ สิ่งนี้มันเป็นการฝึใจ เราวิปัสสนาสั่งข้างนอกเข้ามา เราตัดแต่ลูกตัดแต่หลานเข้ามา สิ่งนี้มันเป็นการฝึใจ มันมีอำนาจเหนือกว่า มันถึงทำให้เราเตลิดเปิดเปิงนะ เตลิดเปิดเปิงในอำนาจของมัน มันจะมีอำนาจมาก ทำให้เราทุกข์ร้อนไปในหัวใจ หัวใจเราจะทุกข์ร้อนมาก

แม้แต่การประพฤติปฏิบัติ มีสิ่งที่รองรับใจไว้แล้วเป็นพื้นฐาน มันก็มีความทุกข์ของมัน ทุกข์ในการงาน ทุกข์ในการประพฤติปฏิบัติ นั้น เราประพฤติปฏิบัติ เราพยายามต่อสู้กับกิเลส นี่เป็นความต่อสู้ เป็นแรงงานของใจ ใจนี้จะต่อสู้เห็นไหม อดนอนผ่อนอาหารนะ

นักรบเรือดนอนผ่อนอาหารมาเพื่ออะไร เพื่อให้สิ่งนี้มันเบาตัวลงใจ ให้กิเลสมันเบาตัวลง สิ่งที่มีอำนาจเหนือเราให้มันเบาตัวลง แล้วเราสร้างสภาวะธรรม คือความดำรงชอบ ความเพียรชอบ การงานชอบ สร้างสภาวะธรรมขึ้นมาให้ทันมัน ถ้าทันมันขึ้นมา มันจะยับยั้งสิ่งนี้ ถ้ายับยั้งสิ่งนี้ มันจะเริ่มปล่อยวางกัน ถ้าพิจารณากายมันจะดับ ดับแล้วใจมันก็จะหลุดออกไป ปล่อยออกมา ปล่อยออกมา สิ่งนี้มันไม่ใช่ถึงที่สุด มันต้องซ้ำเข้าไป แต่เวลาซ้ำขึ้นมา งานมันจะเกิด

เวลาทำงานขึ้นไปมันจะใช้พลังงานมาก มันจะเกิดความเพียรมาก ความเพียล ความเป็นไปของงาน พอเป็นอย่างนั้นไปเราใช้ปัญญามาก เราใช้ความเพียรมาก มันฟันเฟือ สิ่งที่ฟันเฟือเพราะว่าพลังงานมันไม่พอ เหมือนมีดเราใช้ฟันฟันต่างๆ จนมันที่ขนาดไหน เราก็ฟันไปเรื่อยหวังผลของงานใจหวังให้ตัดฟันให้จบแล้วจะได้เสร็จงาน แต่ยิ่งตัดเท่าไรก็ไม่เสร็จงาน แล้วเราลงแรงลงไป มันเป็นแรงงานที่ว่าเราสูญเปล่า สิ่งนี้จะสูญเปล่า สูญเปล่าโดยวกิเลสมันหลอกให้เราเป็นไปสภาวะแบบนั้น เราต้องพยายามปล่อยวางให้ได้ กลับมาทำความสงบของใจ กำหนดพุทโธขนาดไหน ใช้ปัญญาใคร่ครวญขนาดไหนต้องให้ใจมันสงบได้

พอสงบขึ้นมา เหมือนกับเราล้มมีดของเรา แล้วกลับไปใคร่ครวญใหม่ สิ่งที่ใคร่ครวญก็ใคร่ครวญในชั้นอันละเอียดนั้น ในกายที่เป็นอสุภะนั้น เราพยายามใคร่ครวญ ก็เราฟันลงไป พอฟันไปมันจะดับ ถ้าพิจารณากาย ดับ ปัญญา มันทันมันจะดับ ถ้าพิจารณาเป็นขั้น สิ่งนี้มันเป็นความเห็นของใจ แยกแยะมันออกให้ได้ มันจะเริ่มปล่อย ปล่อยขนาดไหน เราก็ใช้ปัญญา

แต่กิเลสนะ สิ่งที่ว่ามันเป็นเรื่องความยึดมั่นถือมั่นของใจอันนั้น มันจะบอกว่า นี่คือสภาวะธรรมถ้ามันปล่อยแล้ว พิจารณาอย่างนั้น มันใช้ใจ มันหลอกใจ หลอกให้เราปัญญาเดินตามมันไป สิ่งนี้เป็นปัญญา สิ่งนี้เป็นผลงานของเรา เราใคร่ครวญไป มันไม่มัวหมองปฏิบัติเพราะ มรรคมันไม่รวมตัว มันก็หมุนออกไป ไปเพราะตามกิเลสมันชักนำไป ชักนำสิ่งนี้ให้เราหลงออกไป

การประพฤติปฏิบัติมันก็มีผิด มีถูกในการใคร่ครวญนั้น ถ้าเราทำความผิดพลาดไป เราย้อนกลับมาใหม่ มาใคร่ครวญกันใหม่ มาวิปัสสนาใหม่ วิปัสสนาส่งที่เกิดขึ้น

เพราะเราจับหลัก จับฐานของมันได้ เราจะพลาดไปขนาดไหน เรากลับมาที่ฐานนั้น มันก็จะเป็นงานขึ้นมา งานนี้คืองานทำความว่างของใจ ให้โลกภายในมันว่างได้ ถ้าโลกภายในมันว่าง ว่างจากกามภพ สิ่งที่เป็นกามภพทำให้ใจเกิดจากสิ่งนี้

ขั้นอันละเอียดนี้ ขั้นตัวนี้คือตัวสัญญาอันละเอียด มันฝังใจมา มันเป็นตัวสัญชาตญาณนะ สัญชาตญาณอันนี้มันเป็นจิตใต้สำนึกที่มันฝังใจมา แล้วใจดวงนี้มันเกิดตายมาไม่รู้กี่ภพกี่ชาติ มันจะฝังกันละเอียดอ่อนมาก เราถึงจะชำระให้มันออกไป มันจะเริ่มเป็นไปเหมือนกับต้องต่อสู้กันด้วยกำลังของเรา เต็มความสามารถของเรา เราถึงจะต้องใช้ปัญญาด้วยความรอบคอบของเรา แยกมันตลอดไป ถึงมันไม่ปล่อยวาง มันไม่ขาดเราก็ให้มันใช้ปัญญาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถึงหม่นอยู่อย่างนั้น จนมันออกใจ มันปล่อยจนถึงที่สุดแล้ว มันต้องทำลายของมันเอง

ถ้าพิจารณาเป็นอสุภะ มันจะปล่อยอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะคือความสกปรกของใจ ความหลงผิดของใจ ความเห็นผิดเป็นความสกปรกของใจ ใจมันสกปรกเพราะมันคิดผิด คิดเห็นแก่ตัว คิดเห็นแก่ความยึดมั่นถือมั่นของใจ ถ้าสภาวะธรรมเห็นแบบนั้น มันจะกลืนตัวมันเอง ปล่อยสภาวะอสุภะออกไป

ถ้าพิจารณาขั้นขั้นนะ ขั้นมันออกไป มันสะเทือนเลื่อนลั่นถึงหัวใจ หัวใจนี้สะเทือนเลื่อนลั่นมาก ปล่อยวางสิ่งนั้นทั้งหมดเลย นี่ว่างจากภายในเห็นใหม่ โลกว่างจากขั้น สิ่งที่ว่างจากขั้น มันเหมือนกับว่าโลกเรามีต้นไม้ที่อยู่ มีสิ่งปลูกสร้างอยู่บนโลก สิ่งที่อยู่บนโลก เราทำลายหมดเลย ทำลายขั้น ๕ ทำลายเปลือก เราปอกเปลือกของผลไม้ มันจะถึงเนื้อของผลไม้

นี่ก็เหมือนกัน เราทำลายขั้นทั้งหมด ขั้นอย่างหยาบ ขั้นอย่างกลาง ขั้นอย่างละเอียด ถึงที่สุดแล้วมันปล่อยหมด ปล่อยถึงที่สุดแล้วมันจะเป็นตัวโลก นี่โลกของใจ โลกจริงๆ มันอยู่ตรงนั้น ภาสวะ.. รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทัจจะ อวิชชา สังโยชน์ เบื้องบนเต็มอยู่ในหัวใจทั้งหมดเลย

รูปราคะ รูปของใจ อรูปราคะ ความว่าง อรูปราคะ คือว่าไม่มีรูป มานะ มานะต่างๆ อยู่ที่ใจ มานะ อุทัจจะ อวิชชา ความไม่รู้ก็อยู่ที่นั่น แต่เวลามันปล่อยวางเข้ามา มันจะว่างหมดเลย นี่ตัดตะ ตัวนี้คือตัวโลก คือตัวพาเกิดพาดาย มันปล่อยต่างๆ เข้ามาแล้ว

มันก็ว่าว่างหมดเลย แต่อัตตานุทิฎฐิ ความเห็นผิดของมันเห็นใหม่ ความดำริชอบถึงที่สุดแล้ว มันต้องดำริชอบตรงนั้น มรรคอันละเอียดมันจะเกิดจากความเห็นตรงนั้น แต่มันจะเห็นสิ่งนี้ได้เลย เพราะเรื่องต่างๆ ระหว่างขั้นกับจิต

สิ่งที่เป็นขั้นกับจิต ผลไม้มันอยู่ได้เพราะเปลือกผลไม้มันรักษาเนื้อผลไม้วัว อากาศของขั้น อากาศของกายภายนอกก็เหมือนกัน กายนอก กายใน กายในกาย เราชำระไปทั้งหมดเลย แต่ผู้ที่ชำระกาย ปล่อยกายเข้ามานั้นมันอยู่ที่ไหน มันจะว่างหมด เวียงว่างไปหมดเลย นี่เรื่อนว่าง พระอนาคาคิดตรงนี้ แล้วเกิดความเฉา ความเศร้าหมอง ความฟ่องใส นี่ลาภสักการะ คิดในลาภอยากให้เราขย่งเรา อยากให้เขาว่าเราเป็นคนดี อยากให้เขาเชิดชูเรา ความอยากอันนั้นมันเป็นความอยากจากภายใน สิ่งนี้ติดอยู่ในหัวใจ มันเป็นความเศร้าหมอง ความฟ่องใสของใจดวงนั้น นี่คิดไป สัตตะอยู่ตรงนี้ โลกว่างจะต้องเห็นตรงนี้ นี่คือตัวตอของจิต สิ่งนี้ละเอียดอ่อนมาก

เราวิปัสสนาเรื่องกามราคะ มันละเอียดอ่อนขนาดไหน เราว่าเป็นงานอันละเอียดอ่อน แต่งานอย่างนี้ มันต้องทุ่มทั้งชีวิตใจ ชีวิตนี้ทุ่มไปหมดเลย เวลาเราเกิดมาตาย เกิดมาตาย มันเกิดมาตายเปล่า สิ่งที่เราแสวงหาทางโลก เขาเกิดมาตายเปล่า เขาทำงานบางอย่าง เขาก็ใช้ชีวิตแลกมา อย่างเช่นทหารนี่ เขาเสี่ยงภัย เสี่ยงชีวิตตลอดนะ เขายังทำงานของเขาได้เลย

แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เราจะต่อสู้กับกิเลส เราจะเสี่ยงภัยขนาดไหน เราถึงว่าเราใช้มรรค ใช้ปฏิบัติเครื่องดำเนิน ปฏิบัติที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ ชุคควัตตรต่างๆ เราใช้สิ่งนี้แล้วเราสังเกตุใจ เราต้องสังเกตุใจของเราว่ามันเกาะเกี่ยวกับสิ่งใด ถ้าเราสังเกตุใจของเรา เราจะเห็นตัวนี้ เห็นตอของจิต ถ้าเราไม่สังเกตุใจของเรา เรา จะติดอยู่ในความว่าง สิ่งนี้มันจะติด พาเราติดอยู่ในความว่าง ว่างขนาดไหนมันเป็นเรื่องที่ว่าจะไม่มองเห็นตัวมันเลย มันจะรับรู้ออกมาจากภายนอก รับรู้สิ่งต่างๆ ว่าว่างหมด มีความสุขหมด

เป็นครู เป็นอาจารย์สอนหมู่สอนคณะ สอนไปนะ สอนไปถึงจุดนี้มันก็ต้องถึงจุดนี้ นี่ธรรมชาติจกถ้ามีครูบาอาจารย์ชี้อยู่นะ มันจะว่างไปได้อย่างไร เพราะเราคนที่ว่าว่างๆ นี่ เราพูดอยู่นี่ เรารับรู้อยู่นี่ มันละเอียดอ่อนขนาดนั้น โลกอันนี้มันไม่ว่าง ถ้ามัน

ย้อนกลับไป นี้อรหันตรรค สิ่งที่ย้อนกลับขึ้นไปจะเป็นอรหันตรรค เข้าไปจับตัวเนื้อของผลไม้

สิ่งที่ตัวจับเนื้อผลไม้แล้วนั้นคือความเห็นของเรา เหมือนกับการเล่นกีฬา บางชนิดเขาต้องมีคู่ เพื่อทำคะแนนกัน แต่อย่างนี้เราต้องตั้งลูกของเราขึ้นมา แล้วเราต้องทำคะแนนของเราเอง มันไม่มีชั้นไร้ มันเป็นสภาวะของใจล้วนๆ มันเป็นสภาวะของความเห็นอันเดียว ถ้ามันจับต้องสิ่งนี้ได้ มันถึงต้องย้อนกลับ ปัญญาอันนี้มันเป็นปัญญาอันละเอียดอ่อนมาก เป็นปัญญาญาณเข้ามา ถ้าทำลายตรงนี้ได้มันจะพลิกกลับ พลิกทีเดียว มันจะพลิกคว่ำเลยนะ นี่โลกภายในก็ว่าง สิ่งที่ทำสมาธิเข้ามามันว่างจากภายนอก พอว่างจากภายนอกเข้ามา มันละเอียด ถ้ามันมีอำนาจวาสนามันจะว่างถึงภายใน

จิตนี้ก็ว่างนะ มันปล่อยวางกายเป็นบางครั้งบางคราว สมาธินี้สามารถปล่อยกายได้ ว่างเลย ว่างมาก แต่ว่างชั่วคราว เดี่ยวมันก็เสื่อม แล้วเราวิปัสสนาชั้น พิจารณาชั้น จากภายนอก ชั้นภายนอกพอวิปัสสนาไปเพราะติดต้องนั้น มันว่างจากภายนอกเข้ามา มันคิดในตัวมันเอง แล้วเราวิปัสสนาเข้ามา มันก็ปล่อยวางเข้ามาชั้นหนึ่ง ขาดสมุจเฉทปหาน ปล่อยวางเข้ามาชั้นหนึ่ง จากภายในกายอย่างกลางก็ปล่อยวางเข้ามาชั้นหนึ่ง กายอย่างละเอียดก็ปล่อยวางเข้ามาชั้นหนึ่ง นี่คือตัวของมันเอง

รูปของกายนี้เป็นรูปของจิต สิ่งที่เป็นรูปของจิตมันเป็นกายของจิต พิจารณาส่งนี้แล้วมันพลิกคว่ำ มันกดสิ่งนี้ สิ่งนี้จะต้องว่างจากภายใน ว่างโดยตามความเป็นจริง มันจะว่างโดยธรรมชาติของมัน โลกนอกก็ว่าง โลกในก็ว่าง สิ่งที่เป็นความว่างใช้ชีวิตโดยธรรมชาติต่อไป

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้วยังใช้ชีวิตอยู่อีก ๔๕ ปี แล้วเป็นประโยชน์กับโลกมหาศาลเพราะ เป็นครูของเทวดา เป็นครูของ ๓ โลกธาตุ สั่งสอนไปได้หมด ตั้งแต่พรหมลงมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสั่งสอนให้พ้นจากกิเลส เพราะพรหมก็มีกิเลส เทวดาก็มีกิเลส เพราะมีกิเลสเขาถึงมีความสุขของเขาในภพชาติของเขา เขาเพลินของเขา เขาจะไม่รู้เรื่องอริยสังข

สิ่งที่เป็นอริยสังข ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มันต้องเห็นสภาวะจากภายในใจ เวลาจิตนี้มันเกิด เกิดเป็นพรหมก็ได้ เกิดเป็นเทวดาก็ได้ เกิดเป็นมนุษย์ก็ได้ แต่เกิดเป็นมนุษย์

นี่สมบัติประเสริฐที่สุด เพราะเกิดเป็นมนุษย์มีร่างกายกับจิตใจ ร่างกายนี้ต้องอาศัยอาหารตลอดเวลา มันมีความบกพร่องอยู่ตลอดเวลา ร่างกายถ้าอาหารไม่พอมันจะมีความหิวตลอดไป โลกประจำตัวคือ โลกความหิว ภายก็หิว แล้วมีกิเลสอยู่ใจก็หิว ถ้าเรารักษากายได้ พอกายมันอิ่ม ใจมันอิ่มไหม เราก็กวีปัสสนาเข้ามา ถ้ากายมันหิว เราหาอาหารให้มัน แต่ถ้าใจมันหิว เราต้องหาธรรมะให้มัน จนเกิดขึ้นมาได้ จนใจนี้อิ่ม

พอเราอยู่กับ โลกเขา กายนี้หิวก็หิว โดยธรรมชาติของมัน แต่หัวใจอิ่มอยู่ตลอดเวลา สิ่งนี้มันบกพร่องได้ เราสะสมอาหารไว้ขนาดไหนก็แล้วแต่ ถ้าเกิดมันมีวาทภัยขึ้นมา อาหารนั้นก็ต้องพลัดพรากจากเราไป เราก็ต้องหิวของเรา สิ่งนี้มันเป็นไปได้ มันถึงไม่ตื่นเต้นกับมันไง ถ้าหัวใจนี้มีหลักแล้ว สิ่งที่เป็นอยู่เครื่องอาศัย เราก็อาศัยกันไป ถ้าอาศัยไม่ได้ เราก็สลัดคืนเห็นใหม่

ความเกิดและความตายมีคุณค่าเท่ากัน เพราะจิตดวงนี้อิ่มเต็มแล้ว แต่ถ้าเรามีกิเลสอยู่ ความตายนี้เหมือนกับเราต้องพลัดพรากกับโลกนี้ไป แล้วเราจะไปอยู่ที่ไหน เราก็มีความลึกลับสงสัย การประพาศปฏิบัติถึงที่สุดแล้ว เวลามันจะต้องตายขึ้นมา มันไม่มีความลึกลับสงสัยสิ่งใดเลย เพราะกิเลสมันตาย สิ่งที่เกิดดับมันตายในหัวใจอยู่แล้ว สภาวะของจิตดวงนั้นสว่างอยู่ตลอดเวลา จะไม่มีสิ่งใดๆ เข้าไปเจือปนสิ่งนั้นได้เลย มันจะไม่มีเกิดการตาย เพราะมันจะไม่เกิดอีกแล้ว จะไม่มีการตายเลย เพราะไม่มีเชื้อ ไม่มียางเหนียว จะพาให้จิตดวงนี้ไปเกิดอีก มันจะไปเกิดอีกที่ไหนอีกไม่ได้เลย มันจะถึงที่สุดของมัน

แต่ถ้าเรามีกิเลสอยู่ เราสงสัย แล้วเราพาเกิดของเราขึ้นไป มันก็หมุนไปตามธรรมชาติของมัน สิ่งนี้มันถึงว่า “โลกนอกก็ไม่ว่าง โลกในก็ไม่ว่าง โลกนอกก็คิด โลกในก็คิด” สิ่งนี้มันก็ต้องแก้ไข ถ้าแก้ไขของเรา มันก็ต้องเดินตามปฏิบัติ ทุกข์ยากขนาดไหน นี่เป็นเครื่องดำเนิน ทุกข์ของโลกเขามันจะเป็นทุกข์ของโลกเขา ทุกข์ของเราเป็นทุกข์ในการประพาศปฏิบัติ มันเกิดจากใจ เกิดจากกายของเรา ถ้าเราพอใจของเราจะ

ทางจงกรมของเรา เราเดินเข้าไป ในที่นั่งสมาธิภาวนา โคนต้นไม้อะไรที่ไหน กุฎิที่ไหน นั่งของเรา ถ้าเรานั่งของเรา ทุกข์ขนาดไหนก็ทำ แล้วเราพอใจทำ เพราะอันนี้เป็นชัยชนะใจ สิ่งที่ต้องสู้กันเป็นชัยชนะใจ เราว่าเราจะประพาศปฏิบัติ งานของโลกเขา เขาต้องแสวงหาเขาต้องทำของเขา ถึงจะเป็นงานของเขา อันนี้เป็นงานของเรา งานของบุคคลคน

เดียว สิ่งที่บุคคลคนเดียวจะต้องเอาชนะบุคคลคนนั้น ใจของเรามีกิเลสอยู่ในหัวใจของเรา ทุกข์เป็นของเรา เราต้องพยายามเอาของเราให้อยู่ในอำนาจของเรา บุคคลคนนั้นถึงจะเป็นคนประเสริฐ

คนที่ประเสริฐคือคนที่เอาใจของเราไว้ในอำนาจของเราได้ คนที่เป็นคนพาล สิ่งที่เกิดขึ้นกับโลกนี้เป็นคนพาล ดิคเขาไปหมดเลย สิ่งที่เกิดขึ้นมันเป็นพาลใจ พอพาลขึ้นมามันก็คิดตัวเองก่อน แล้วก็คิดเขา ย้อนออกไปอยู่ข้างนอก มันก็เริ่มส่งกระแสออกไปข้างนอก เป็นไปโดยอำนาจของกิเลสพุ่งออกไปข้างนอกหมดเลย แต่ผู้ที่ประเสริฐจะย้อนกลับเข้ามาภายใน ถึงว่างานของเราอยู่ที่ไหนก็ทำได้

มรรคอรียสัจจะเกิดขึ้นมาจากภายใน ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นมาจากใจดวงใด ใจดวงนั้นจะเห็นผลงานของตัวเอง ถ้าใจของตัวเองเห็นผลงานขึ้นมา มันจะมีความอบอุ่นใจขึ้นมาเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป มีความสุขนะ สุขจริงๆ สุขที่ไม่เจือด้วยอามิส โลกเขาจะมีความสุขกัน เขาต้องเจือด้วยอามิสตลอดไป สิ่งที่เจือด้วยอามิส คำเยินคำยอ คำชม อามิสนั้นเกิดขึ้นจากภายนอกทั้งหมด

แต่ความสุขอันนี้ เขาจะดิฉินนินทานั้น มันก็สลดสังเวชนะ เพราะเขาไม่รู้เรื่องของเรา เขาจะดิฉินนินทานั้นเป็น โทษของเขา แต่ความสุขของเรามันจะไม่ค่อยไปจากนั้นเลย ใครจะดิฉินนินทานั้นเป็น โลกธรรม ๘ อันนี้เป็นสมบัติเก่าแก่ พระพุทธรูปเราตั้งไว้ ทุกคนมาเห็นใหม่ บางคนก็ยงว่าสวย บางคนก็ว่าสิ่งนั้นมันบกพร่อง สิ่งนั้นบกพร่องตรงนั้น นั่นละเขายังดิฉินนินของเขาดำตามอำนาจของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นมีความเห็นอย่างไร ก็คิดตามแต่ใจของเขาเป็นการอย่างนั้น แม้แต่พระพุทธรูปมันยังไม่ลงตัวกัน แล้วมันออกไปจากใจข้างนอกมันจะไปแก้ไขสิ่งใดได้

มันต้องกลับมาเรื่องใจของเรา เราถึงแก้ไขเรื่องของเราได้ แล้วเราสร้างพระเกิดขึ้นมาจากหัวใจ พระจากภายนอก สมมุติสังฆ์เกิดขึ้นมาจากญัตติจตุตถกรรม เราเกิดขึ้นมาเป็นสมมุติภายนอก แล้วเราพยายามสร้างพระของเราขึ้นมาในหัวใจ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะเป็นหญิง เป็นชายไม่สำคัญ เวลาถึงที่สุดแล้วไม่มีหญิง ไม่มีชาย

ใจนี้เป็นสภาวะของธาตุรู้เท่านั้น ธาตุรู้เราได้สมมุติขึ้นมาแล้ว ถึงเป็นหญิง เป็นชาย เป็นพระ อันนี้เป็นพระจากภายนอก ถ้าเป็นพระจากภายใน เกิดขึ้นจากการที่เรา

สมุจเฉตปหาน ไม่เกิดความลังเลสงสัยนั้นเป็นพระโศคาบัน สิ่งที่เป็นพระโศคาบันนั้น เป็นความรู้ขึ้นมาจากใจ ใจนี้เป็นพระขึ้นมา เป็นปัจจัยตั้ง ไม่ต้องบอกใคร ไม่ต้องถามใคร ถ้ายังถามอยู่นั้นสมบัตินั้นยังไม่เป็น เพราะยังลังเลสงสัย พอเราตัดวิจิกิจจมา ความลังเลสงสัยของใจออกไปได้ อันนั้นเป็นพระขึ้นมา แล้วพระนี้จะเริ่มต้นขึ้นมา

มรรค ๔ ผล ๔ เป็นบุคคล ๘ จำพวกยกขึ้นไป จนถึงที่สุด นั่นละโลกภายในว่าง ว่างหมดเลย ไม่มีสิ่งใดๆ นั่นคือพระสมบุรณ์ พระที่สมบุรณ์แล้วไม่ต้องมีสิ่งใดไปเติมขึ้นมา ไม่ให้มีสิ่งใดไปตัดทอน จะตัดทอนสิ่งใดไม่ได้ สมมุติตัดทอนกันได้ สมมุติเป็นสภาวะแบบนั้น เพราะสมมุตินี้เกิดดับ วิมุติตัดทอนกันไม่ได้ เพราะเกิดจากกรรมจักร เกิดจากภวานามปัญหา เกิดจากภายใน เกิดจากสมบัติ เกิดจากกระแสของใจ ใจดวงนี้ ใจความรับรู้นี้

สิ่งที่เป็นนามธรรมละเอียดมาก แล้วมีกิเลสที่ละเอียดที่มีอยู่ในใจ มันโดนทำลายไปแล้ว ความเป็นยางเหนียวอันนั้นหลุดออกไป จะไม่มีการยุบยอบ ไม่มีการบกร่อง ความอิมเปรมในนั้นมันเป็นธรรมชาติของใจดวงนั้น

นี้ว่างจากภายใน ว่างแท้เป็นสมบัติของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ สิ่งที่จะเป็นได้เกิดจากการประพฤติปฏิบัติ เกิดจากความศรัทธาของเรา ถ้าศรัทธานั้นเป็นอำนาจวาสนา ใครมีความศรัทธาในเรื่องศาสนา ในการประพฤติปฏิบัติ นั้นมีโอกาส

คนที่เขาไม่มีโอกาสมีมหาศาลนะ เห็นไหมเกิดมาพบพุทธศาสนา แล้วก็ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ ไม่ให้เกิดสมบัติขึ้นมาจากภายใน สมบัติจากภายในนี้เป็นอริยทรัพย์ สิ่งที่เป็นอริยทรัพย์นี้เกิดจากใจ แนบไปกับใจ เป็นสมบัติที่เราเอาไปเอง เวลาเราทำบุญกุศลกัน เราอุทิศส่วนกุศล คนที่เขาตายไปตกทุกข์ได้ยาก เขาไม่มีสมบัติอันนี้ไป เขาถึงตกทุกข์ได้ยาก แต่ถ้ามีสมบัตินี้ไปเขาเกิดบุญกุศล เขามีความสุข เขาก็ไม่รอสิ่งที่เราอุทิศส่วนกุศลให้หรอก เพราะเขามีความสุขของเขา

แต่เราผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอิมเปรมแล้วนี้ มันแนบไปกับใจ ใจดวงนี้เอาสมบัติของเราไปเอง เป็นอริยทรัพย์ภายใน อริยทรัพย์ภายในเกิดจากใจดวงนี้ สมบัติภายนอกเราถ้าอยู่ในโลก เราก็หา เราก็อาศัยกันไป สิ่งนั้นเราอาศัยแต่อย่าไปติดมัน สิ่งนั้นมันเป็นประโยชน์ ถ้าใจนั้นมันเป็นปัญญา เป็นผลขึ้นมามันจะเป็นประโยชน์ แต่ถ้าใจเขาเป็น

พาล สิ่งที่เป็นพาลมันติดอยู่แล้ว มันติดสิ่งนั้น มันน่ากลัวนะ น่ากลัวว่ามันติดอยู่แล้วไง เราก็ติดเรา ถ้าเราติดเราแล้ว นั้นมันเป็นเหยื่อ เหยื่อทำให้ติดมากแล้วติดได้ง่าย ติดสมบัติ นี่ติดได้ง่าย

เวลาในธรรม เวลาคนตาย บ่วงบุตร บ่วงภรรยา ลังค์เห็นไหม บ่วงผูกข้อมือ ผูกข้อเท้า นี่บ่วงบุตร บ่วงภรรยา บ่วงสมบัติ บ่วงอย่างนี้แก้กันไม่ได้ เดือนสติขนาดนั้นนะ ชาวพุทธเรา เดือนสติตั้งแต่พิธีกรรม แต่เราไปติดในพิธีกรรมกันว่าสิ่งนั้นต้องทำให้ ถูกต้องแล้วจะเป็นบุญกุศล

พิธีกรรมเดือนคนเป็นตลอด คนตายนะ เขาตายแล้ว แล้วเขาจะไม่มีโอกาส เราคนเป็น เดือนเราแล้วเราต้องพยายามเตือนใจของเรา ถ้าเราเตือนใจของเรา เราจะมีศรัทธา พอเรามีศรัทธาเราจะมี การประพฤติปฏิบัติ มันจะทุกข์ยากขนาดไหน เราก็พยายามทำของเรา ก้าวเดินไปตามอำนาจวาสนาของเรา เพราะเราทำมาอย่างนี้ มันถึงได้ทุกข์ยากขนาดนี้

ถ้าเราทำคุณงามความดีของเราละ มันปฏิบัติแล้วมันจะง่าย มันจะเป็นไป แล้วเราจะพอใจของเรา สิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากใจดวงนั้น ทุกข์ยากขนาดไหน กรรมจำแนกสัตว์ให้ เกิดต่างกัน เกิดมาแล้วในท้องพ่อท้องแม่เดียวกัน บางคนก็เกิดมาแล้วมีความสุข บางโอกาสเกิดขึ้นมามันเกิดขึ้นมาแล้วไม่สมความปรารถนา มันก็เป็นความทุกข์ พ่อแม่เกิดขึ้นมา พ่อแม่เดียวกันเด็กมันก็ยังไม่เข้าใจ เห็นไหมลำเอียง.. พ่อแม่ลำเอียง ทั้งๆ ที่พ่อแม่รักขนาดไหน มันก็ว่าลำเอียง นี่ความน้อยเนื้อต่ำใจทำให้ตัวเองเสียหาย เสียหายเพราะว่าเราไม่ตั้งใจ เราไม่จงใจของเรา

จำแนกมาขนาดนั้น กรรมจำแนกให้สัตว์เป็นไปตามกระแสของกรรม แต่การประพฤติปฏิบัตินี้ก็กรรม แต่เป็นกรรมดี กรรมดีประพฤติปฏิบัติ อำนาจของกรรม กรรมดีประพฤติปฏิบัติจนเป็นผลขึ้นมา สิ่งที่เป็นผล เป็นผลจากภายใน ผลจากภายนอก มันจะเป็นวัตถุเราถึงจะพอใจกัน

ผลจากภายในนี่มันเป็นนามธรรม ผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินี้เข้าใจ หลวงปู่มั่น ประพฤติปฏิบัติจนถึงที่สุด นี่ครูบาอาจารย์ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา อนุโมทนากับหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นถึงได้ผลตามความเป็นจริง รู้.. มีพยานรู้เห็น ผู้ที่ถึง

ฝั่งจะถึงฝั่งเหมือนกัน แต่ผู้ที่ไม่ถึงฝั่ง เราก็กินเลสงสัยตลอดไป แต่พยานของฝ่ายทุกข์ทุกคนก็รู้ว่าทุกข์ แล้วเป็นพยานกันได้ แต่พยานของฝ่ายผล เราทำขึ้นมาแล้ว เราถึงที่สุดจะเป็นพยานกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอวัง